

Mùa xuân chín

Trong làn nắng ửng: khói mơ tan
Đôi mái nhà tranh lấm tấm vàng.
Sột soạt gió trêu tà áo biếc
Trên giàn thiên lý...bóng xuân sang.

Sóng cỏ xanh tươi gợn tới trời
Bao cô thôn nữ hát trên đồi
- Ngày mai trong đám xuân xanh ấy,
Có kẻ theo chồng, bỏ cuộc chơi

Tiếng ca vút vèo lưng chừng núi
Hồn hên như lời của nước mây
Thăm nghĩ với ai ngồi dưới trúc
Nghe ra ý vị và thơ ngây.

Khách xa gặp lúc mùa xuân chín
Lòng trí băng khuâng sực nhớ làng
- Chị ấy năm nay còn gánh thóc
Dọc bờ sông trắng nắng chang chang?

Khác với những bài thơ tả cảnh, kể về việc thông thường, "Mùa xuân chín" đến với người đọc chúng ta không giống với một cái gì đã hoàn thiện. Nhà thơ dường như tạo điều kiện cho người đọc thơ có mặt từ lúc hình tượng mới chỉ là mô hình, một phôi thai của ý đồ sáng tạo. Nét vẽ thứ nhất, cái đặt bút đầu tiên trên cái nền "khói mơ tan" và phơn phớt màu "nắng ửng" nghĩa là rất mơ hồ ấy là "Đôi mái nhà tranh lấm tấm vàng". Đó là thứ gam màu đậm vẫn rất gần cái sắc màu hư ảo ở trên để trở thành một tổng thể nhạt nhòa chưa định hình rõ nét. Màu vàng ở đây là của rơm rạ, ruộng đồng, mà biết đâu không phải là mây vùng trắng còn sót lại do bầu trời ngân ngơ cố tình lưu giữ? Cái thực và cái ảo cứ xen kẽ, xâm nhập, đan cài vào nhau mờ lung, mơ màng để tự nó sẽ thức dậy theo con sóng thời gian chập chờn ở phía sau xô đẩy.

Sự đặc tả khối hình có ý nghĩa chiến lược ấy là khi nhà họa sĩ tài hoa và mơ mộng quyết định chấm vào đó một nét rờn xanh. Cái đốm xanh nồn nà mềm mượt vừa hiện ra đã cựa quậy; "Sột soạt gió trêu tà áo biếc". Đó là tín hiệu mùa xuân, cái chồi búp ngọt ngào lấp ló hiện ra trên cái tàn đông giá lạnh. Ồm ờ và thú vị biết bao là cơn gió đầu mùa như đám trẻ con tinh nghịch. Chiếc áo mùa xuân đẹp thế đang muốn ẩn lánh đi vì nó quá rực rỡ, quá nổi bật, còn cô gái xuân lại dịu dàng e thẹn xiết bao! Song, càng e lệ giấu mình thì cơn gió thốc mách kia lại càng vô tâm biết mấy. Nó lang thang ở tít tận đâu đâu nay chững lại, dồn lại, túm tụm lại trước "tà áo biếc" để trêu chọc, phơ bày. Phải chăng cái "nắng ửng" trên kia đã dự báo cái phút ngỡ ngàng này, sẽ là cái màu thẹn, cái màu làm duyên trên đôi má tròn căng sức lực của nàng xuân đến tuổi dậy thì? Như vậy là cái cửa ngõ mùa xuân vốn đã khép kín trong mấy tháng lạnh lẽo, héo hon vì chờ đợi đã mở ra "Trên giàn thiên lý - bóng xuân sang". Trên bức tranh lụa, cái bút lông của nhà họa sĩ đã có đà. Nó đã có hồn. Nó đã bắt đầu cất cánh. Người xem tranh khi đã nhập cuộc rồi, đến đây không khỏi bồn chồn: cái gì sẽ xuất hiện tiếp theo?

Sóng cỏ xanh tươi gợn tới trời
Bao cô thôn nữ hát trên đồi

Màu xanh, bằng cái nét chấm phá ở trên tường chừng đã đủ. Nhưng mà không. Chưa ai bạo tay như Hàn Mặc Tử. Dường như phải phá vỡ tất cả, nếu cần - cả sự cân đối thăng bằng, độ đậm nhạt vì sự

thôi thúc nội tâm, ông vẫn sẵn sàng. Vì vậy mà một mảng xanh khác lại đột ngột hiện ra buống bình. Và lần này không phải là một đốm, một nét mà lại là một mặt bằng mênh mông của cỏ. Ngồn ngồn một màu xanh thềm khát mà con người chỉ dám ước mơ đã tươi rói hiện ra, hào phóng, vô tư, vẫy gọi, chào mời. Xưa, Nguyễn Du đã từng viết: "Cỏ non xanh rợn chân trời". Thảm cỏ ấy của Tiên Điền nay được đẩy lên một tầng nữa, mới mẻ hơn và đặc biệt còn in đậm bàn tay chưa khô mực của người họa sĩ đang tròn trịa tuổi xuân đời. Rõ ràng là con "sóng cỏ" đã bay lượn hơn, sống động hơn. Nó đang vỗ bờ từng nhịp bồi hồi từ một nửa trái tim mênh mông đa tình, đa cảm.

Thế là tiếng hát của đất trời, thiên nhiên, cây cỏ cất lên cùng một lúc với tiếng hát con người "Bao cô thôn nữ hát trên đồi". Cái sức xuân đã như một dàn đồng ca nhiều bè quần quện. Nhìn vào đâu cũng thấy sắc xuân, hướng về phía nào cũng thấm đẫm hương xuân. Nó đậm đặc như có thể mức lên được từng mảng như mức ánh trăng đêm vậy. Cái thấm thắm của bức tranh xuân và chân dung thôn nữ trên đây còn có cả độ cao và độ sâu không cùng của nó:

Tiếng ca vắt vẻo lưng chừng núi...

Diễn tả sức bay của "Tiếng sáo Thiên Thai", trước Hàn Mặc Tử, Thế Lữ đã có những câu thơ xuất thần:

Khi cao vút tận mây mờ

Khi gần vắt vẻo bên bờ cây xanh

Về bút pháp, Hàn Mặc Tử không có gì mới. Song, đóng góp của nhà thơ trẻ này là đem vào những chữ, những câu máu thịt của cuộc đời. Không khí huyền thoại trong thơ Thế Lữ đến đây đã nhường chỗ cho ánh mắt, nụ cười cô gái. Một cái gì đó trần tục hơn, do đó cũng đa diết, tan nát cõi lòng hơn. Bởi mùa xuân hiện ra chỉ trong chớp mắt. Phải chớp mắt đời người. Nó rung động đến tận đáy sâu trái tim người đọc. Bởi, cả cái "hồn hên" kia, cả cái "thâm thì" kia phải chăng là hai cung bậc hết mình của những trái tim đang hát và chỉ hát có một lần? Cái "chín" của mùa xuân chính là ở chỗ này. Như một thứ quả ngọt trên cây, chín từ vỏ, chín từ từ, đến lúc này có thể bóc ra mà ăn được.

Dấu ấn của thơ Hàn Mặc Tử là một trái tim nồng nhiệt, cuồng si, khát khao yêu đương, khao khát sống, là một bút pháp tài hoa, táo bạo, bằng một vài vết vờn vẽ đơn sơ mà tái hiện cả một bầu trời. Sẽ là một thiếu sót nếu ta không nói thêm sự liên tưởng, sự mở rộng nhiều chiều của thời gian đồng hiện. Đang miêu tả bức tranh tươi như một nét cười, một nụ hôn đắm say thuần khiết, thì đột ngột cái man mác rình rập ở đâu đó hiện ra trong ý nghĩ đau đớn của nhà thơ:

Ngày mai trong đám xuân xanh ấy,

Có kẻ theo chồng, bỏ cuộc chơi

Cái mầm ly biệt hiện ra như một tiền định. Có khác gì cơn ác mộng của Thúy Kiều sau lúc gặp Đạm Tiên cùng một lần hạnh phúc đắm say, dịu ngọt. Ta mới hiểu cái quy luật của lòng ham sống (chứ không phải là chủ nghĩa hưởng lạc!)

Xuân đang tới nghĩa là xuân đang qua

(Xuân Diệu)

Cái nỗi niềm đứt ruột này nói hộ một tình yêu, một thứ tình yêu đắm đuối không cùng với cuộc đời mà con người trước dòng chảy của thời gian đã không sao giữ lại nổi. Cái xôn xang, xao xuyến hướng về phía trước cũng một lúc với ngoái lại sau: "Chị ấy năm nay còn gánh thóc...". Rõ ràng con đường xuân đã và đang đi sẽ hướng tới cái cuối cùng, đến chỗ hư vô. Nó không khỏi để lại trong khoảng trống vắng của cõi lòng nhà thơ nhiều bùi ngùi, ngẩn ngơ, luyến tiếc. Thì ra cái đẹp của cuộc đời dù hào phóng, dư thừa đến đâu cũng hạn hẹp. Cho nên phải biết quý nó từng phút, từng giây. Bởi nếu trái tim ta không dành trọn cho nó, nó sẽ vô tình đi qua như một cơn gió nhẹ. Cái

tâm huyết của nhà thơ vừa chín với tuổi xuân đã sớm về với khe nước Ngọc Tuyền (1) có phải là ở chỗ đó hay chăng?

(Báo văn nghệ số 42, 43 ngày 28-10-1989)

(1) Thưa tôi không dám mê say
Một mai tôi chết bên khe Ngọc Tuyền
("Một miệng trắng" - Hàn Mặc Tử)